

آداب و باورهای مردم در ماه مبارک رمضان در لاور رزمی بوشهر

علیرضا رزمی نژاد

مردم لاور رزمی بوشهر عقیده دارند ماه مبارک رمضان یکی از ماه‌های پربرکت خداوند است آنها در این ماه از گناهان دوری می‌کنند تا خدای تعالی برکت در مال، ثروت و سلامت آنها به حرمت این ماه عزیز قرار دهد.

می‌گویند در این ماه در بهشت به روی بندگان صالح خدا باز است و بر اساس همین باور در دعاهای خود از خداوند می‌خواهند که زمان مرگشان را در این ماه قرار دهد.

عده‌ای معتقدند که در این ماه اموات و درگذشته‌ها بیشتر از اوقات دیگر چشم‌انتظار خیرات و دعای بازمانده‌ها به‌ویژه نزدیکان و منسوبین خود هستند. به همین منظور در دعاها و نذرهای این ماه اموات و آنهایی که دستشان از دنیا کوتاه است، جایگاه ویژه‌ای دارند.

بروند. کسانی که موفق نشده‌اند تمام ماه مبارک سال قبل را روزه بگیرند، اگر [روزه] بدهکار باشند در ماه شعبان روزه می‌گیرند تا به اصطلاح بدهکاری‌هایشان صاف شود.

پیشواز (استقبال از ماه روزه) در اواخر ماه شعبان همه آماده استقبال از ماه رمضان می‌شوند. خانم خانه، گمنه (gemne) و رشته آماده می‌کند که در غذاهای خاص این ماه مصرف آن زیادتر مردم چند روز از ماه شعبان‌المعظم را روزه می‌گیرند تا به اصطلاح به «پیشواز» یا پیشواز ماه مبارک رمضان

بادمجان و سیب‌زمینی سرخ کرده.

روزه بچه‌ها و نوجوان‌ها

کودکان که دوست دارند مانند بزرگترها روزه بگیرند و اشتیاق زیادی بدین کار دارند، از والدین می‌خواهند که آنها را هم هنگام سحر بیدار کنند تا سحری بخورند و روزه بگیرند.

کودکانی که توانایی ندارند تا غروب روزه‌دار باشند، والدین آنها در موقع اذان ظهر غذایی به آنها می‌دهند تا روزه خود را افطار کنند. علاوه بر تشویق والدین به صورت شفاهی، هدیه‌ای هم به این کودکان برای ترغیب و میل به روزه‌داری در ایام تکلیف داده می‌شود.

آداب افطار

مردم سعی می‌کنند هنگام افطار مهمانی در خانه داشته باشند. آنها عقیده دارند که افطاری دادن ثواب زیادی دارد اما اگر مهمانی به خانه آنها وارد نشود نزدیک اذان مغرب با ظرفی آب به جلوی در خانه خود می‌روند و به محض شنیدن بانگ اذان به رهگذرانی که از مقابل خانه آنها می‌گذرند آب تعارف می‌کنند. باور عموم بر این است که «آب‌دادن به از ناندادن است.»

چند دقیقه مانده به اذان و رسیدن وقت افطار، بانوی خانه یا دختر بزرگ خانواده سفره افطار را پهن می‌کند و آب خنک و غذاهایی مثل فرنی، خرما، ماست و هندوانه در آن قرار می‌دهد.

بعد از اذان کسانی که تشنه باشند قبل از نوشیدن آب، می‌گویند: «ای امام حسین (ع) قربان لب تشنه‌ات و لعنت خدا بر قاتلان امام حسین (ع)»

است. کار اصلی رفت و روب و تمیز کردن خانه هم به عهده بانوی خانه است و مردان برای خرید به شهر و بازار می‌روند و لوازم و خوراکی‌های موردنیاز ماه روزه را یک جا می‌خرند و به خانه می‌برند.

هلال ماه

دیدن هلال غروب آخرین روز شعبان از جمله علاقه‌مندی‌های مردم است و هر کس سعی می‌کند هلال ماه را به چشم خود ببیند. در محل مثلی وجود دارد که نشانه‌ای از دریافت یقین و اطمینان محسوب می‌شود. می‌گویند: «ماه را ببین و بگیر، ماه را ببین و بخور.» هر کس که هلال ماه رمضان را ببیند با صدای بلند صلوات می‌فرستد و می‌گوید: «هلالک ماه نو، خدایا ماه خیری باشد، گرونی جون و ارزونی جنس.»

غذاهای خاص

غذای اصلی افطار: ماسو^۱، ماست، خرما، فرنی، رنگینک^۲، هندوانه، آبگوشت، دوغ مالی^۳، دوغ کشک، خورش نخود آلو، خورش لوییا تماته^۴، خورش بادمجان تماته.

غذای سحری: گمنه^۵، برنج (پلو)، رشته برنج،

۱. ماسو (mâsu): کشکی که به صورت ماست درآمده.
۲. رنگینک (ranginak): نوعی غذای محلی که با خرما درست می‌شود.
۳. دوغ مالی: دوغی که با شل (آبکی) کردن کشک به دست می‌آید.
۴. تماته (tomâte): گوجه‌فرنگی
۵. گمنه (gemne): نوعی غذای محلی است.

برخی از بانوان خانه بعد از افطار و شام، غذای ویژه سحر را می‌پزند، ولی عده‌ای مدتی قبل از سحر (یعنی زمان مناجات) بیدار می‌شوند و غذای سحر را آماده می‌کنند.

شب‌های رمضان

در شب‌های پرخیر و برکت ماه رمضان بعضی‌ها در مساجد برای درگذشتگان خود ختم قرآن می‌گیرند و از قاری‌های آبادی درخواست می‌کنند برای آنها جزوی از قرآن کریم را تلاوت کنند و طبق رسم، هدیه‌ای هم تقدیمشان می‌شود که معمولاً پول نقد است. تقریباً همه مردم در مساجد محل جمع می‌شوند و پای سخنان روحانی و روضه‌خوان می‌نشینند و به تلاوت قرآن مجید می‌پردازند.

شب‌های احیا و قدر

در شب هجدهم ماه مبارک رمضان مردم لباس مشکی (سیاه) می‌پوشند، آینه‌های روی طاقچه را برمی‌گردانند و در روز نوزدهم دست از کار می‌کشند و تعطیل می‌کنند. زنان جارو نمی‌زنند، نان نمی‌پزند، پارچه لباس نمی‌برند و نمی‌دوزند و برای مهمانی به خانه کسی نمی‌روند.

در روز بیستم اگر نان در خانه نباشد، فقط نان می‌پزند و همه سعی می‌کنند دست از کار روزمره بکشند و در روزها و شب‌ها به مسجد آبادی بروند. این حضور در شب‌های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم ماه مبارک تا نزدیک اذان صبح ادامه دارد و مراسم دعا و نیایش و نوحه‌خوانی و سینه‌زنی با شور و حال زیادی

دیدن هلال غروب آخرین روز شعبان از جمله علاقه‌مندی‌های مردم است و هرکس سعی می‌کند هلال ماه را به چشم خود ببیند. در محل مثلی وجود دارد که نشانه‌ای از دریافت یقین و اطمینان محسوب می‌شود. می‌گویند: «ماه را ببین و بگیر، ماه را ببین و بخور.»

برپا می‌شود.

کسانی که نذر دارند در این شب‌ها برای ثواب، مراسم روضه‌خوانی می‌گیرند و هزینه اجرای آن را تقبل می‌کنند که شامل پذیرایی از مردم هم می‌شود. بعد از مراسم روضه‌خوانی مردم به بانی و صاحب نذر می‌گویند: «تذرت قبول باشد!» و او در جواب می‌گوید: «قبول الله!»

به شب بیست و سوم ماه رمضان «شب لیل» می‌گویند که مراسم دعای جوشن کبیر (دعای صدبند) برگزار می‌شود و آوای «الغوث الغوث» فضای مسجد را ملکوتی می‌کند.

در موقع خواندن دعا، بعد از پایان هر بند، بعضی‌ها به بند یا ریسمان باریکی که با خود دارند، گرهی می‌زنند و یک نفر از معتمدین محل هم تسبیحی در دست می‌گیرد و در ظرف پر از آبی که در مقابل خود گذاشته، می‌گرداند. او بعد از هر بند دعا این کار را می‌کند.

بعضی‌ها بند یا ریسمان را که بعد از دعا دارای یکصد گره شده به عنوان تیمن و تبرک به خانه می‌برند و می‌گویند با توسل به حضرت علی (علیه‌السلام) اگر این بند را به گردن بیمارشان ببندند، خداوند نظر لطف خود

را به آنها عطا می کند تا بیمارشان شفا یابد. عده ای هم کمی از آب ظرف دعای صدبند را به نیت شفا و رسیدن خبرهای خوش به سر و روی خود می پاشند.

عید فطر

قبل از عید مردم برای خرید به شهر می روند و برای اهل خانه لباس نو، نقل و شیرینی و تخمک^۱ می خرند. خانم خانه هم برای آجیل روز عید، آلوک^۲ شیرین می کند و نان زرد، نان شیری و نان کلوچه می پزد.

خانه تکانی از رسوم متداول در منطقه است که در روز قبل از عید فطر انجام می شود. همچنین اتاق مجلسی^۳ و اتاق نشیمن^۴ برای مهمانها تمیز و مرتب می شود و در سر سفره عید هم عطر و گلاب می گذارند.

برخی در شب آخر ماه رمضان یا شب بیست و نهم، حنا به دست و موهای خود می گذارند. رسم است در شب آخر و شب عید فطر از خانه برای مهمانی و دید و بازدید خارج نشوند مگر بعد از افطار و جدا کردن فطریه تا سرروژه (فطریه) آنها به عهده صاحبخانه نیفتد.

فطریه شامل جو، گندم یا خرماسه است. البته گاهی آرد و پول هم در نظر می گیرند. اگر در شب عید برای فطریه چیزی در خانه آماده نباشد، صاحبخانه ظرف بزرگ مسی را برای فطریه کنار می گذارد و نیت می کند

۱. تخمک: نوعی آجیل محلی.

۲. آلوک (alovk): دانه گردی شبیه بادام ریز که هسته آن تلخ است

که شیرین کردن آن به مهارت و حوصله زیادی نیاز دارد.

۳. اتاق مجلسی: اتاق مخصوص مهمانهای مرد.

۴. اتاق نشیمن: اتاق مخصوص مهمانهای خانم.

یکی دیگر از آیینهای جالب این است که در روز عید صاحب عزا برای کسانی که برای تسلی و شرکت در عزا لباس مشکی پوشیده اند، یک جامه سفید رنگ و یک بسته حنا می فرستند و پیغام می دهند: «عید است و لباس سیاه را در آورید.»

این ظرف در مقابل فلان مقدار فطریه افراد خانواده در گرو باشد تا او آن را تهیه و به مستحق برساند. از آن ظرف تا زمان دادن فطریه استفاده نمی شود تا از گرو در آید.

روز عید فطر

در این روز همه مردم لباس نو و تمیز می پوشند، افراد خانواده با هم روبوسی می کنند و رسیدن عید را تبریک می گویند و برای هم آرزوی سلامتی، سعادت و روزی فراوان می کنند. مادر خانواده ظرفی پر از شیرینی می آورد، به همه تعارف می کند. هرکس سهم خود را برمی دارد و می گوید: «ان شاء الله شیرینی زیارتی تو با پدرم را بخوریم!» و مادر هم در جواب می گوید: «ان شاء الله شیرینی عروسی شما را هم بخوریم!»

بعد از آن همه به مسجد آبادی برای برگزاری نماز عید فطر می روند.

بعد از نماز، دید و بازدیدها شروع می شود و رسم است کوچکترها برای دیدار و عبادت قبول گفتن به خانه بزرگان طایفه بروند و دست آنها را ببوسند.

این اصطلاحات در روز عید فطر زیاد شنیده می شود

که بین مردم رد و بدل می‌شود:

«نماز و روزه‌تان قبول الله»

«شیرینی زیارتیت را بخوریم»

«مروای (morvâye) همه ساله‌ات باشد.»

عید عزادارها

مردم قبل از دید و بازدید از اقوام به خانه کسانی می‌روند که از عید فطر سال قبل عزیزی را از دست داده و عزادارند. وقتی وارد منزل آنها می‌شوند به جای عید مبارکی و دست‌بوسی می‌گویند: «نماز و روزه‌تان قبول!»

در مجلس کسانی که از آداب عزاداری بهره‌ای دارند

ممکن است برای تسلای دل بازماندگان چند بیت شعر در مقام عزا بخوانند.

مردم بعد از این آیین کمی گلاب به سر و رو می‌زنند و برمی‌خیزند اما صاحب عزا از جایش (برای بدرقه و خداحافظی) بلند نمی‌شود و در همان حال نشسته می‌گوید: «ان شاء الله پای خیر بروید، بروید به سلامت قدم‌تون روی سر و چشم!» و آنها در جواب می‌گویند: «سلامت باشید، خداوند سر و چشمتان را نگاه دارد!»

در لاور رزمی بوشهر رسم است کسانی که در روز عید به دیدار خانواده عزادار رفته‌اند، به خانه خود برمی‌گردند، کمی در آنجا می‌مانند. سپس برای دیدن اقوام از خانه خارج می‌شوند.

یکی دیگر از آیین‌های جالب این است که در روز عید صاحب عزا برای کسانی که برای تسلی و شرکت در عزا لباس مشکی پوشیده‌اند، یک جامه سفید رنگ و یک بسته حنا می‌فرستند و پیغام می‌دهند: «عید است و پند^۱ بس است و لباس سیاه را در آورید.»

آشتی در عید فطر

در روز عید فطر کسانی که با هم کدورتی پیدا کرده‌اند و دلخوری دارند و به قول مردم با هم قهرند، خودشان پیش قدم می‌شوند و به طریقی که صلاح می‌دانند آشتی می‌کنند و از هم حلاوت می‌طلبند. چنانچه این کار صورت نگیرد، وظیفه ریش سفیدان و گیس سفیدان و بزرگان آبادی است که آنها را آشتی دهند.

